

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLIKAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

**SUB AUSPICILE MINISTERULUI DE CULTE ȘI INSTRUCȚIUNE PUBLICĂ
ȘI ÎN EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII.**

1909

OCTOMVRIE-DECEMVRIE

BUCUREȘTI

**Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S.-r Ion St. Rasidescu
16, Strada Doamnei, 16**

1909

TEXT

Curțile Domnești Brâncovenești: II Moșoșoaia.

Antichități creștine din Istros.

Mănăstirea Hurezi:

Paraclisul.

Foișorul lui Dionisie Bălăcescu.

Cronică: Raport general cu privire la lucrările Comisiunii în 1909. Restaurarea mănăstirii Hurezi: lucrările din 1909 (memoriu).

Tabla de materii.

ILUSTRĂȚIUNI

La Curtea din Moșoșoaia:

1. Latura estică, cu cuinea, intrarea și biserica.
2. Schița planului de situație.
3. Paraclisul.
Palatul:
4. Fațada principală, cu loggia și foișoarele
5. Coloanada loggii.
6. Consolă cu stema țării.
7. Consolă cu foi de acant.
8. Pisania și ferestre lucrate à-jour.
9. Cadru de piatră la fereastra cuinei.
10. Consolă cu stema Cantacuzinilor.
11. Fațada dinspre intrare cu foișorul.
12. Colonada foișorului dinspre intrare (partea superioară).
13. Planul pivniței și rez-de-chaussée-ului (schiță).
14. Planul etajului (schiță).
15. Stâlp de colț la parapetul loggii.
16. Piatră lucrată à-jour la parapetul loggii.

La Antichități creștine din Istros:

17. Dobrogea în regiunea vechiului Istros.
- 18-19. Plăci cu reliefuri creștine găsite la Istros.

La Paraclisul mănăstirii Hurezi:

20. Planul și fațada exterioară (dela apus).
  21. Secțiune prin axa longitudinală și planul trapezei.
  22. Fațada interioară (dela răsărit).
- La Foișorul lui Dionisie Bălăcescu:*
23. Inscripția.
  24. Planul și secțiune.
  25. Fațada (desemn).
  - 26-27. Coloane de piatră sculptate.
  - 28 și 29. Parapete sculptate în piatră.

La Raportul general pe 1909:

- 30-31. Biserica Curții Domnești din Târgoviște (înainte și după restaurare).
- 32-33. Foișoarele caselor domnești dela Hurezi (înainte de restaurare).
34. Foișoarele (aceleași) și chiliile de miazăzi dela Hurezi (după restaurare).
- 35-36. Paraclisul m-rii Hurezi: fațada exterioară (înainte și după restaurare).
- 37-38. Paraclisul m-rii Hurezi: fațada interioară (înainte și după restaurare).
39. Foișorul lui Dionisie dela Hurezi (după restaurare).
- 40-41. Parapete sculptate în piatră, la Foișorul lui Dionisie (Hurezi).

In anul 1753, adică după 59 de ani dela ridicarea mănăstirii Hurezi, pe timpul și cu cheltuiala Arhimandritului Dionisie Bălăcescu, s'a zidit acest frumos foișor, dimpreună cu scara lui, la capătul din spre paraclis al cerdacului, unde, pe atunci, se afla stăreția. Greutatea de a se cobori în curte pe scara cea mare, așezată în depărtare dela locul stăreției, se vede că a îndemnat

pe acest vrednic egumen a-și face o scară mai la îndemână, dimpreună cu un foișor, astfel după cum erau alcătuite și celelalte scări dela casele domnești și chilii. Câtă râvnă avea Dionisie Bălăcescu pentru îmbunătățirea

și înfrumusețarea mănăstirii Hurezi, se vede după felul cum a înțeles el să îndoiească acest foișor ce-i poartă numele.

Pe o bază puternică de 5^m,40 pe 4^m,70 cu ziduri groase de 60 cm., la o înălțime dela pământ de 3.50, se înalță cele cinci coloane de piatră ale foișorului, deasupra cărora se sprijină șase arcuri de cărămidă, susținând și ele, la rândul lor, masivul de zidărie ce se înalță până sub streșină, la o înălțime de 9^m dela nivelul curții.

În inscripția de piatră, prinsă în perețele din dreptul scării și în care se vorbește despre ridicarea acestui foișor, nu se pomenește nimic despre meșterii cari l-au lucrat; însă, judecați fiind după cum au făcut lucrul, se vede că erau tot atât de buni constructori pe cât de buni artiști, — în ceea ce privește frumoasele ornamentețiuni ce îmbracă atât coloanele cât și parapetele foișorului și ale scării.

Ca buni constructori, ei au avut grije să facă o legătură nemerită între zidurile

transversale ale foișorului cu părțile masive ale galeriilor de carise alipiă foișorului, și anume în dreptul stâlpilor de piatră, atât la galeria de jos cât și la cea de sus; ca buni meșteri, ei au cioplit în piatră frumoase orna-

23. Foișorul lui Dionisie : Inscripția.

-- (Transcrierea la Gr. Tocilescu, Analele Academiei Române. VIII, p. 187)

mente bizantine, din împletitura cărora răsare ici-colea stema cantacuzinească, — devenită, în urmă, și brâncovenească.

Ce păcat însă că timpul, cu multele lui schimbări, nu ni le-a păstrat așa după cum acest foișor a eșit din mâinile meșterilor de dinioară. Căci, acum când un gând fericit de redeșteptare străbate uitatele comori ale trecutului nostru, acum ochiul cercetător descoperă multe prefaceri păgubitoare suferite în cursul vremii.

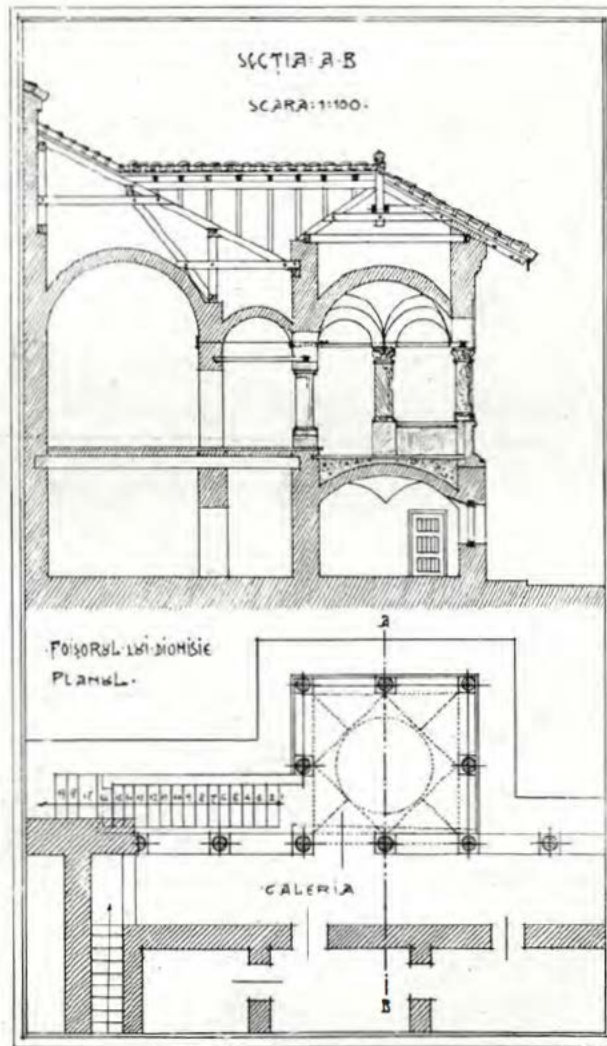
Astfel, la partea de jos, preschimbată într-o cameră de locuit, se vede, în fațadă, două ferestre în arc de cerc, a căror formă nu se armonizează de loc cu arcurile în plin cintru ce se ridică deasupra stâlpilor de piatră. Tavanul acestei camere este din grinzi de lemn, șipci și tencuială, pe când la celelalte foșoare brâncovenești se găsesc bolți. De asemenea pentru întrebuințarea acestei camere și în timpul iernii, s'a prevăzut cu o sobă cu plită, fumul ieșind afară pe un coș de burlane de tablă, care se înalță în sus până deasupra streșii, legat fiind cu sârmă de una din frumoasele coloane ale foșorului.

Funinginea condensată a acestui coș improvizat murdărește în tot parcursul lui și piatră și zidărie, ca pe un lucru oropsit și uitat de ocrotirea omenească. Peste frumoasele cioplituri ale coloanelor, parapetului și scării se întind cele trei straturi de vopsea cu ulei și var, acoperind cu învelișul lor grosolan formele minunate ale pietrei. Deasupra coloanelor se înalță, până sub strașină, zidăria susținută de cele șase arcuri. Ciubucăriile ce îmbracă această frunte a foșorului sunt străine de vechea făptură a Hurezului, însă sunt foarte asemănătoare cu acelea dela foșorul ridicat

de Hrisant în timpuri cu mult mai apropiate de noi. Bolta de zidărie ce trebuie să fi acoperit câmpul foșorului, acum este înlocuită cu un tavan de lemn și tencuială ca și cel de jos și zugrăvit cu tipare de rând, ca și în tot cuprinsul mănăstirii, afară de chilii. Acoperișul așezat și cu strașină mare ce trebuie să fi fost de șindrilă, în felul celorlalte vechi foșoare, acum il găsim țuguiat, din tablă în romburi, cu o strașină mică, tencuită, iar în vârful acestei piramide, ca o completare a ironiei, se învârtiște la bătaia vântului o jucărie de tinică tăiată cu foarfeca.

Cam așa se arată foșorul lui Dionisie la începerea lucrărilor de restaurare, când, luându-se cu deamănuntul în cercetare toate părțile lui organice, s'a întreprins asupra lui lucrările de îndreptare, așa după cum il arată ilustrația dela sfârșitul acestui articol.

Cercetând timpul când s'a făcut la acest foșor-cele din urmă reparațiuni, s'a aflat că în anul 1872, când s'a reparat întreaga mănăstire de către antreprenorul Pom'erantz. Atunci din ordinul autorității respective, s'a dărâmat acest foșor până în temelie și s'a refăcut, așa după cum s'a descris mai sus, păstrându-se doar piatrăria cea veche.

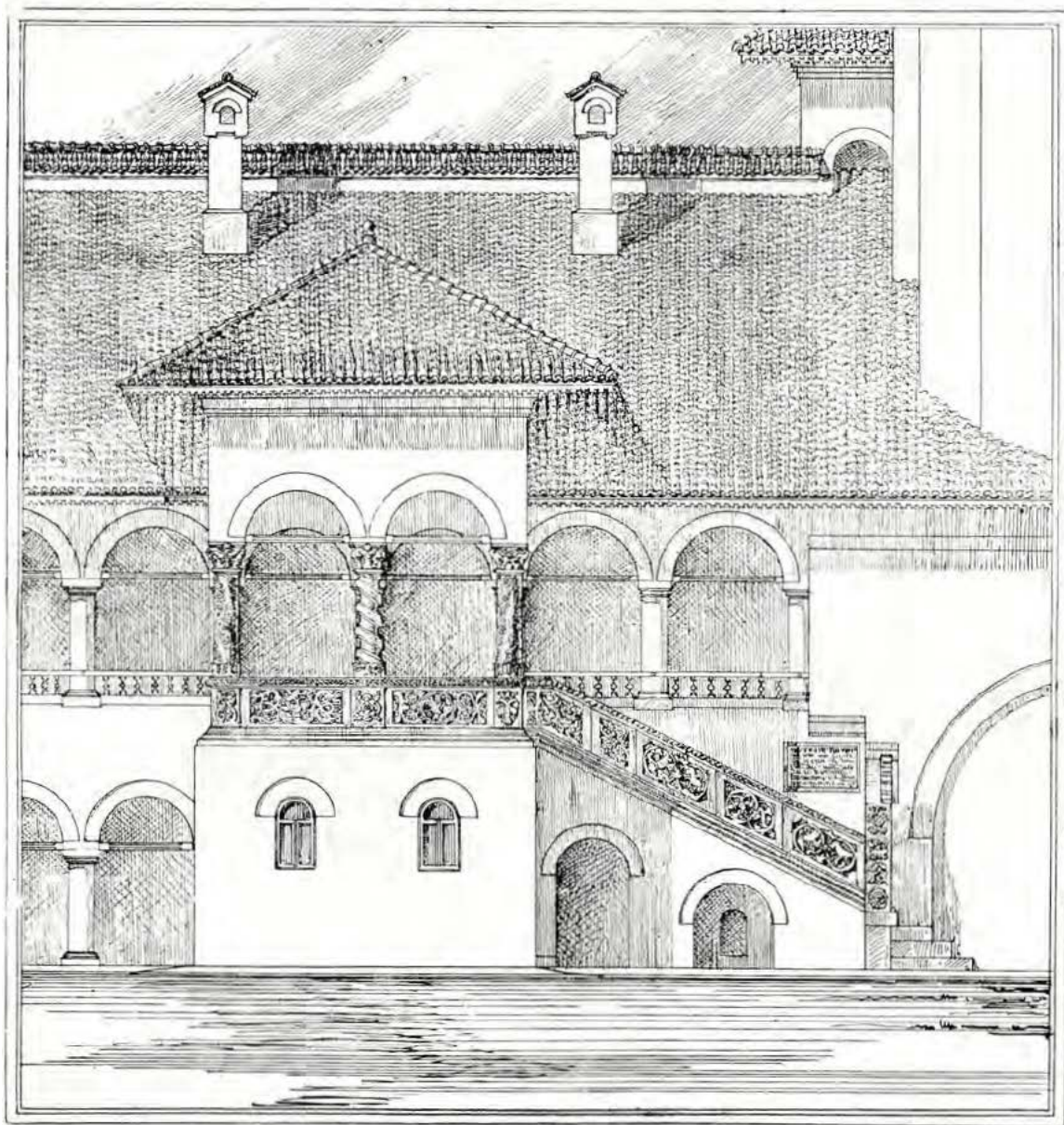

24. Foșorul lui Dionisie.

— Plan și secțiune —

Cercetându-se partea de jos a foșorului, spre a se ști dacă această bază a fost masivă, așa după cum se vede, sau a fost cu stâlpi de piatră, arcuri și bolți, ca și la celelalte foșoare, nu s'a găsit nici un indiciu care să hotărască transformarea ba-

suprimat soba din interior, s'a răzuit pereții de vechea tencuială deteriorată, s'a tavanit din nou, iar tavanul de lemn s'a înlocuit cu o boltă stelată, la fel cu boltă iatacului dela capătul răsăritean al șirului de chilii dinspre miazănoapte.

25. Foșorul lui Dionisie.

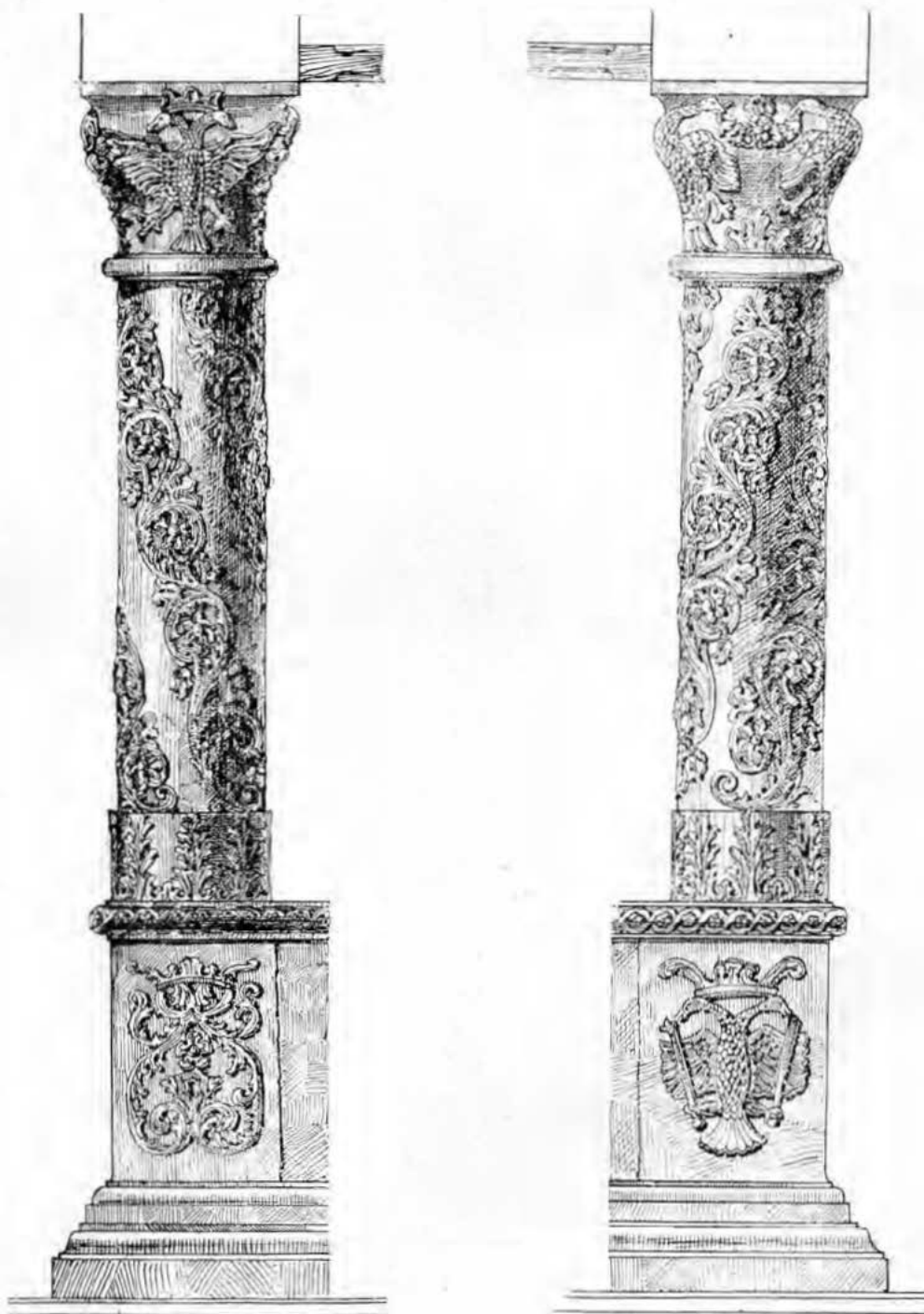
— dela mănăstirea Hurezi. —

zei sale, așa încât s'a lăsat cea existentă, fiind bine construită, cu singura deosebire că s'a schimbat golul ferestrelor cu altele în arc plin centru, într-o proporție potrivită cu ansamblul general. De asemenea s'a

Postamentul scării fiind slăbit, s'a refăcut, prevăzându-se cu firide și bolți plincentre, așa după cum se vede și la celelalte scări vechi. Trecând la partea de sus a foșorului, s'au făcut lucrări cari au schim-

bat mult înfățișarea lui din urmă, apropiind-o pe cât a ajutat cercetările și studiile făcute — de înfățișarea lui dela înce-

inlocuit cu altele noi. De asemenea, pentru că s'a hotărât înlocuirea tavanului de lemn cu o boltă stelată, la fel cu cea de jos,

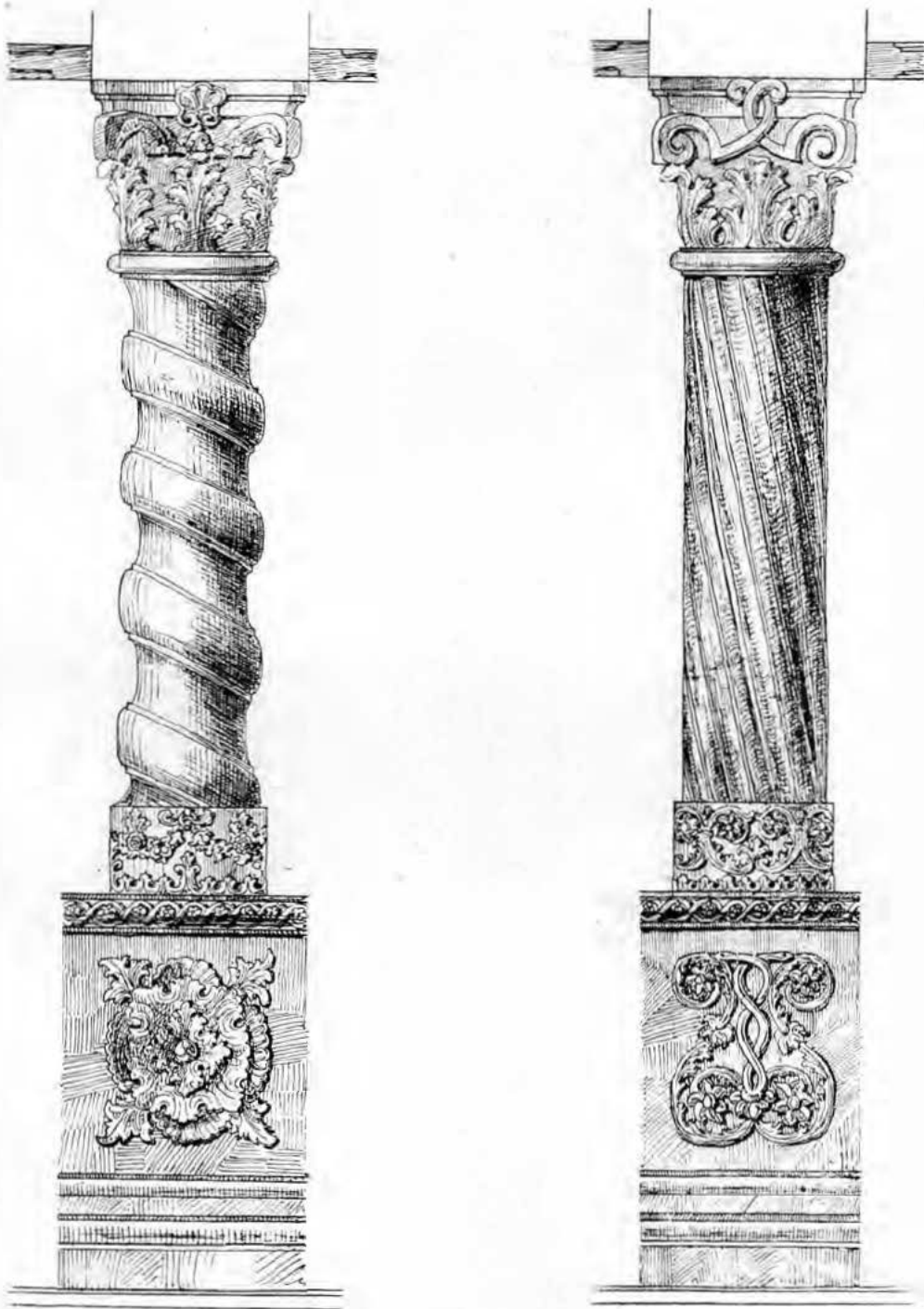
26. Coloane de piatră, sculptate, la Foișorul lui Dionisie.

put. Astfel, ca parte constructivă, s'a examinat legăturile de lemn ce se întind d'asupra capitulelor și găsindu-se putrede, s'au

însă mai înaltă, s'a dărâmat toată porțiunea de zidărie de deasupra coloanelor și s'a refăcut din nou, tencuindu-se cu ciu-

bucării și arcuiri în caracterul general al Hurezului. Tot pentru susținerea și estetica acestei bolți, s'a suprimat zidul de că-

cuit coloanele slăbite, atât la rândul de jos cât și la cel de sus, cu altele noi, s'a înlocuit de asemenea și capitèele crăpate,

27. Coloane de piatră, sculptate, la Foisorul lui Dionisie.

rămidă pe care se rezemau grinzile tavanului, însă s'a consolidat zidul galeriei de care este lipit foisorul, și anume: s'a înlo-

s'a consolidat în sens transversal, cu legături de fer și ancore puternice în zid și capitèele, și apoi s'a construit bolta din zidărie

de cărămidă cu ciment, rezemând-o pe cei trei pereți ai foșorului, al patrulea perețe fiind zidul consolidat al galeriei. Pătratul de zidărie astfel format s'a ridicat în sus, d'asupra nivelului superior al holței, unde s'a așezat cosoroaba noului acoperiș, făcut din lemn de stejar.

Atât eșitura strășinei cât și panta s'a dat ca și la vechile foșoare și s'a acoperit cu olane smălțuite, fabricate de olarii din localitate, în mulțumitoare condițiuni de soliditate și înfățișare.

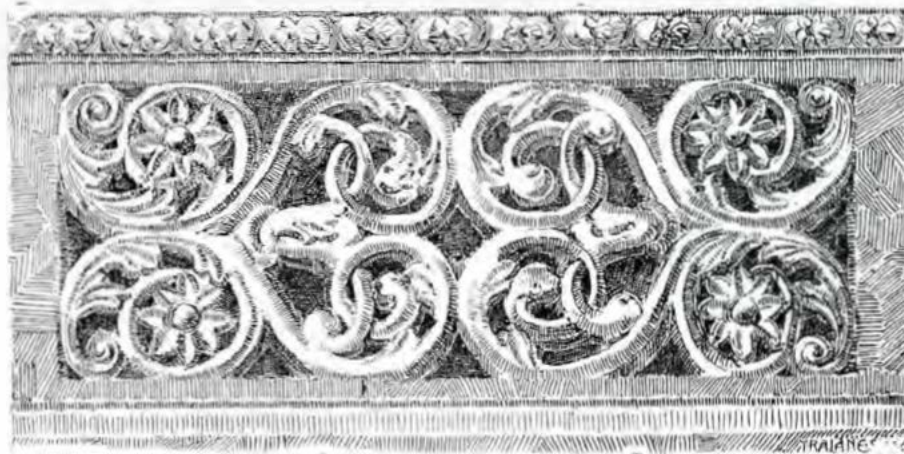
Frumoasele cioplituri ale coloanelor și parapetelor s'au spălat apoi de straturile

de vopsea și var ce le acoperia, lăsând să se arate vederii fațada curată a pietrei.

Treptele scării s'au îndreptat și s'au nivelat, iar ca pardoseală s'a hotărât a se așterne cărămizi exagonale, la fel cu cele ce s'au găsit în sala cea mare a caselor domnești, sub actuala pardoseală de scânduri.

Coloarea albă a pereților se imperechiază armonios cu culoarea gălbue a pietrei, cu stejarul streășinei, cu verdele roșiatic al olanelor și cu cenușiul umbrelor, dând peste tot foșorului lui Dionisie un aer de sărbătoare ca acela ce l'a avut odinioară, pe timpul fericitului său ctitor.

ION D. TRAJANESCU.
Arhitect.

28. Parapet sculptat în piatra, la Foșorul lui Dionisie dela Hurezi.

P. S. Observând mai bine inscripția dela Foșorul lui Dionisie (p. 175), găsesc însemnat la sfârșit «Iosif meșter», negreșit numele celui ce a lucrat acest frumos foșor.

I. D. T.